

BOLYGÓNK ÚJRAFELFEDEZÉSE

Egyszer már felfedezett, majd elfelejtett dolgokat szoktak még egyszer felfedezni — újrafelfedezni, ahogy itt mondjuk. De ki felejtette el a Földet? Miért kell újrafelfedezni bolygónkat, mindazzal együtt, ami rajta van?

Két okból is.

Először azért, mert egyénenként mindannyiunknak újra el kell sajátítanunk mindent, amit elődeink megtudtak a világról. Így nővünk fel, így szerezzük meg az emberiség szellemi örökségét, így nyerünk polgárjogot az értelmes lények közösségében. Ez viszonylag könnyű feladat. Magellán belepustult abba a vállalkozásába, hogy meggyőződjék felőle, miszerint a Föld gömb alakú; mi elemista korunkban tudjuk meg tanítónktól. Legyen ez elég az első okra példának.

Persze ez a feladatunk is, amelyről azt mondtuk, hogy viszonylag könnyű, mindegyre nehezedik. Bolygónk — bolygónk lett. Ez nem játék a szavakkal. Régebben elég volt nagyjából tudnunk, hogy a Föld gömb alakú, s hogy van rajta néhány világrész, amelyekhez — azon az egyen kívül, ahol születünk — alig van némi közünk; ma már meg kell tanulnunk, hol van a Mekong folyó, hogy megérthessük, miért fontos számunkra, hogy ne szórjanak lombtalanító vegyszert a partja mentén álló erdőkre. Egy-sorsú lett a világ, mindnyájan érzékeljük. Nagyapáink kényelmes délutáni sziesztájukon olvasták a hírlapban az angol—búr háború eseményeit, mint egy regényt, hiszen Transvaal messze volt tőlük; mi hajnalban, borotválkozás közben hallgatjuk a híreket a chilei jobboldal új manővereiről, s előfordulhat, hogy ettől idegesek leszünk — mert hozzánk viszont Chile közel van. Különös igazság, hogy bolygónk kisebb lett, mégis sokkal több mindent kell tudnunk róla, mint amikor tudatunk számára határtalanul nagy volt.

Másodszer azért kell bolygónkat újrafelfedezni, mert megváltozott; annyira megváltozott, hogy elődeink nem egy felfedezése érvényét veszítette. Nem is beszélve arról, mikor a felfedezés már eleve nem volt érvényes, például a Föld ásványkincs-tartalékait illetően — vagy mikor elődeink elmulasztották a látott, tapasztalt, érzett, sejtett dolgokat felfedezni, például a környezetüket, a pszichoszférájukat, a jövőjüket, a technikájuk teremtette világot. Mindez már nagyapáink idején megvolt, legtávolabbi őseink idején megvolt, de bennük éppúgy nem tudatosult, mint bolygónk sugárzási övezetének létezése — azzal a különbséggel, hogy az előbbieket szubjektív okokból nem fedezték fel, az utóbbiról objektív okokból nem tudhattak. Ez az utóbbi eset egyébként azt példázza, hogy még bolygónk felfedezése sem fejeződött be.

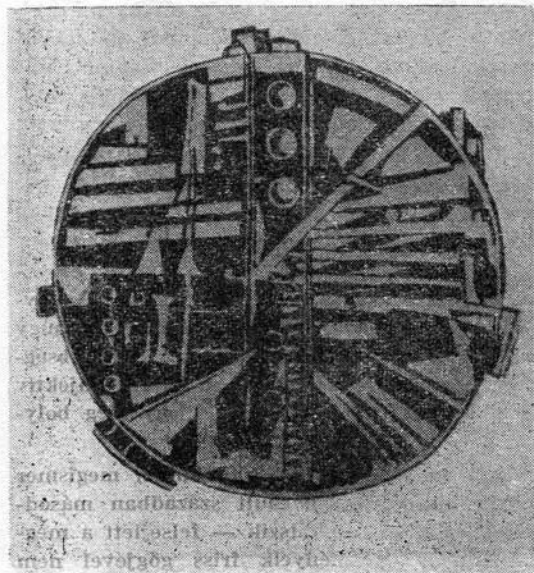
Sok jel vall arra, hogy a múlt század embere azt hitte: rövidesen megismer minden megismerhető dolgot. Ennek egyik bizonyítéka a múlt században másodvirágzását megért agnoszticizmus. Némelyek előtt — úgy látszik — felsejtett a megismerhető dolgok végtelensége, de tudományos eredményeik friss göggyével nem

tudták elviselni annak a gondolatát, hogy vannak dolgok, amelyeket nem fedezhet fel még az ő nemzedékük; ezeket tehát megismerhetetleneknek nyilvánították. Különös viszonyulás ez a világhoz, s számunkra érthetetlen. Minket inkább az riasztana, ha rá kellene jönnünk, hogy mindent tudunk; nem látnánk több életcél magunk előtt. Szerencsére azonban ez a veszély nem fenyeget; egyelőre minden felfedezéssel vagy újrafelfedezéssel egyre inkább arra jövünk rá, mi mindent nem tudunk még. Életcélunk, a tudomány lehető legrohamosabb fejlődésével számolva is, beláthatatlan időig biztosítottak tűnik — életünk viszont már sokkal kevésbé.

Bolygónk újrafelfedezésének elsősorban önmagunk újrafelfedezését kell jelentenie. Mikor birtokba vesszük elődeink szellemi örökségét, nem vagyunk többek, mint megtestesült örökség; hogy önmagunk lehessünk, újra fel kell fedeznünk magunkban az alkotó embert, a maga után új örökséget hagyó embert, s nem elég felfedeznünk, meg is kell valósítanunk őt. Sok jel vall arra, hogy a múlt század szellemi kátyújából diadalmas alázattal — a végtelenül megismerhető végtelen világ iránti alázattal — kivergődött huszadik század, vagy talán a huszonegyedik maga is kátyúba jut. Nem szellemibe, ezt már láttuk; egészen másfajta. S ha a világ végtelenségét tudja az ember, a kor mégis kátyúba kerül, akkor érthető, mit jelent az, hogy „kiút csak befelé van“.

A saját világát újraalkotó ember önmagunkban való újrafelfedezése — ez a kiút. Azé az alkotóé, aki hozzásegíthet, hogy határtalan életcélunkra fussa az életünkben.

VERESS ZOLTÁN

Kazinczy Gábor: Nap